

A vég határán — kezdet

Már hetek óta hűvös, őszi kékségben ragyogtak a napok. Az ember ilyenkor szentimentálissá lesz. Különösen, ha az őszi kék égbolt és a kimenekülőktől elhagyott város csöndjébe csak a nehéz bombázók százai zümmögnek halotti mótákat. S az ember bent a városban kénytelen hallgatni őket.

A hűvös kékségben mindennap megcsillantak az ezüstszínű, magasan lebegő gépek, és a város baktató emberei meredt arccal kérdezték magukban, ma nekünk vagy egy más város lakóinak viszik a pillanatból születő halált?

Mert néha nem hordták messzebb iszonyú terhüket a tündérien csillogó szörnyek, hanem csak sötét felhökké súlyosodva leereszkedtek a magasból és ontották a pusztulást. Mezőkön, ligetekben, házak közt puffant az ézzengető földrengető robaj, hogy utána megint csönd boruljon a tájra, de olyan csönd, hogy a romok közül kifelé kászolódnak csontjában megdermedt a velő: ugyan ki ment el megint ismerősök, barátok és hozzátartozók közül a végtelenbe, vagy maradt itt húscafattá szakadozva? S a szabadulás után lihegő tájra csak hullt, egyre hullt, lassan szitált a miszlikbe szakadt tárgyak pora. És világított tovább hűvösen a végtelen kékségből az őszi nap.

Az egyik ilyen napon hallotta kis rádióján Gergely, a szabó a légiriadó-jelzést. Nemsokára kint a város fölött megszólaltak a szirénák. Valahogy mindez hirtelenebbül történt, mint máskor szokott. Kiskabátot vetett Gergely magára, otthagyta szobáját, ahol a műhelye volt és tétován az udvarra indult. A szirénák ugató hangja egyre hasogatóbban vonított. Gergely felesége, Matild az udvarban éppen a kacsákat etette. Otthagyta hirtelen a kacsáit és férjét sikongva hívta, hogy menjenek az óvóhelyre. Mindig nagyon félt szégyenke. Amióta az első bombázásnál tizenöt halottat emeltek ki a közeli nagy bérház lebombázott részéből, azóta riadó alkalmával szinte bomlottan menekült az óvóhelyé átépített szomszédos pincébe. Óreg borpince volt az és elég közel volt hozzájuk. Ott valósággal a nedves falra tapadt az asszonyka. Félelmével a nyugodtabb odamenekülőket is nagyon idegesítette. Páni félelme nem ismert határt és egykettőre másokra is átragadt. Most is egyre tördelte a kezért.

— Gyere, Gergő, menjünk le a pincébe. Mindjárt itt lesznek a gépek! Gyerünk le, itt fönt nem bírom ki!...

Gergely nem szívesen ment a szomszédos pince-óvóhelyre. Az előző télen mellhártyagyulladásra volt és attól félt, hogy a nedvességtől csöpögő pincében ismét visszakapja. Aztán a lentlévők sem mind tudták fegyelmezni magukat, s háborodott viselkedésüket nehezebb volt eltűrni, mint a szabad ég alatt a nehéz szorongást, amikor a gépmaradak mély zúgással közelebb jöttek a földhöz és ontották fekete terhüket.

Ezért Gergely egyik légiriadó után ásót fogott s egy keskeny és mély árkot ásott. Szalmát vitt bele és azzal kibélelte. Néhány deszkával le is fődte a közepét. Mostanában aztán minden riadókor ide húzódott le. Egyedül. Senki sem követte eddig az ócska kis árokba. A ház többi lakója a szomszédosház óvóhelyére ment mindig. Olyan biztonságosnak kinéző pince volt az. Odon bolthajtással, acélos téglákból készült. Gergely felesége is csak odajárt le. Meg akit idehaza ért a riadó. Mert a legtélösebbek, meg a legráterőbbek mind kiszöktek a városból. Minden nap. Gergely pedig helyén maradt, dolgoztatott kis műhely-szobájában. S ha a légiveszély bekövetkezett, csak ment le az ő magános árkába. Kitartott a primitív árok mellett.

Felesége neheztelt is, hogy nem megy vele a szomszédos pincébe, mert szerette volna maga mellett tudni. Akárhogy magyarázta is neki Gergely, hogy itt az árokban jobban érzi magát, nyugodtabb, s könnyebben elviseli az izgalmas percekét. Matild mindig szemrehányást tett neki.

Most is az elsők közt sietett Gergely asszonya az óvóhely felé. Valami kabátot cipelt és papucsával nagyokat csattogva szaladt a kerítéshez, ahol két megglazított deszka között szoktak átjárni a szomszéd udvarba. Egykettőre el is tűnt Matild a kerítésdeszkák mögött. Olyan különös volt most az az átbújás a deszkák közt...

Már hallani lehetett a bombázók terhes bűgását. Gergely, ahogy az utóbbi napokban megszokta, az árokba húzódott. Összevonta végtagjait és nyugalmat erőszakolt magára. Idegei

mégis feszülten fogadták a zúgás erősödését. Amikor már igen közel érhettek a légi kötelékek, éles sikoltozásra figyelt ki Gergely. A ház végében lakó fiatal özvegy — akinek a férje talán félve a fronton veszett el, s aki szintén szorgalmas látogatója volt a szomszédház óvóhelyének — most ruháját kapkodva szaladt az udvaron át és szinte beleesett az árokba. A földlépcsőkön csak lerohant. Talán nem is látta őket, úgy zuhanva leguggolt az árok fenekére. Még sosem volt itt. Tovább már nem mert menni, mert az angolszász gépdarabok a levegőt reszkettetve egészen leereszkedtek a külváros fölé. Gergely is úgy érezte, hogy éppen fölöttük zúgnak-zakatoznak. Fenyegetően elsötétítették a későreggeli napot.

... És itt, a riadó idején, ebben a primitív légoltalmi árokban kezdődött az a különös dolog, a bombázást sejtő, nehéz pillanatban. A fehérarcú asszony ijeden, szaggatott lélekzettel lapult meg a keskeny árokban, amikor fönn a magasban fűtülni kezdtek a hulló bombák. Kerek mellei alatt vadul kapálódzott a szíve, mintha az oldalbordák abroncsos szorításából akarna szabadulni. Mellkasa ijedten háborogva tágult, ahogy remegő tüdejébe sípolón kapkodta a levegőt. Az árok mélyén szorosan egymás mellé kerültek. Az asszony a gyöngébbek féltékenységével ösztönösen a férfi mellé bújt mint szegény gyámoltalan állatka, mikor roppant félelemtől nyí. Ez az eszelősen önkívületi melléhúzóadás olyan hirtelen keletkezett, hogy egyikük sem állhatott ellent, vagy gondolhatott egyáltalán arra, hogy valami is történik velük.

Egymásba melegedtek. Kicsit az asszony iszonyodása s a férfi szorongása is fölnedgett, mikor a szörnyű pillanatban öntudatlanul egymásba kapaszkodtak. Szinte a búcsúzó halálraítéltek erejével és fölindultságával ölelték át egymást, s talán tudatukon kívül esett, hogy vérük fölforrósult és egymás szemébe meredve, vad testi vágyakozás ragadta meg őket, a vég határán valami kezdet. Föllángoló életosztón feszítette meg a halál előtt örületes erejével az idegeiket és próbálta összecsomozni izmaikat. S ha lett volna hozzá még egy kis erejük, tán egymásbaveszve, mindenről megfeledkezve és mindent félretéve, tébo-lyult vággyal, szerelemben tapadtak volna akkor egybe.

Gondolkodni nem tudtak. Az ösztönember féktelen vágyakozása izzott át rajtuk céljarejtetten, de a fajta jövőjét mentve, hogy egy pillanatnyi elementáris fölingerülésből utódot biztosítson, még a halál borzalmainak lehellelte közepette is.

Az asszony, aki késő álmából riadt föl a szirénaüvöltésre s csak úgy bukdácsolt el az árokgig, most nem kívánta holt férjét. A jelenben hullámzó halál eltörölte a régi halál emlékét. A férfi pedig elfelejtette, hogy kicsoda, s hogy egy közeli pincében reszketve lapul meg a felesége...

De nem lett akkor az ölelésből semmi. Csak az összekapaszkodás fölforrósult emléke vésődött sajnón, tüzelőn az idegek mélyére. Mert motozó, tudatalatti vágyaik bontakozásának pillanatával egyidőben világrengető dördüléssel közeljött a pusztulás...

Ők nem eresztették el egymást. Fogták egymás kezét, derekát, vállát, szerelmeseknél szorosabban összekapcsolódva. Pillanatokig térdelhettek így. Aztán még egy sorozat dördülés jött. Szinte még közelebből, mint az előbbi. De ki mérlegelhetett most időt és távolságot?...

Elsötétült egy pillanatra a világ. Aztán csönd. Egészen kis időre csönd. Majd megint zúgás. És potyogó kövek döreje. S lassan szállingózó por. Mintha a fölbomlott mindenség pora lett volna. Pedig csak a környékbeli házak semmibeszökkenő vertfalának vagy téglájának, malterének szállongó pora volt...

Jó pár perc suhant el a romok fölött, amíg Gergely helyéről elmozdult, elszakítva magát az öntudatlan nő mellől. Majd kimászott a gödörből. Körültekintett. A gépek zümmögése már a messzibe veszett.

Egy csoport ház eltűnt. A szomszédház is szétrepült. Még darabjai sem igen vették vissza. És az alatta lévő pince helyén csak egy iszonyú gödör tátongott üresen.

Ottvesztek mind, akik lehúzódtak a házalatti óvóhelyre.

Akkor Gergely keresni kezdte szemével a feleségét. De a volt ház helyén sehol élőlény...

Olyan hirtelen vesztette el a feleségét Gergely, hogy még siratni sem volt ideje. S már rádöbbsent, hogy még egy ruhaszegély sem maradt ott utána emlékül.

Csak állt a férfi tehetetlenül az udvar végében. Hosszúra nyúltak, egybeszakadtak az udvarok, mert a kerítések mind kidőltek.

A légivésélyt lefűjták a szirénák. Erre aztán az udvar közepén húzódo árokból kibújt a szomszédasszony, Juliska is. Halványan támolyogva Gergely felé nézett. Még min-

dig valami támaszért esdekelt a tekintete. Majd amikor meglátta a szörnyű romlást maga körül és a házak helyén maradt semmit, s itt-ott a mély gödröket, sírvafakadt.

Gergely odalépett hozzá. Megfogta a kezét és fájóan égő szemét a bombatölcsérre szegezve, az üresen maradt telkekre mutatott. De szólni még egyikük sem tudott.

Úgy tűnt előttük, hogy a végzet keze hozta össze őket az előbb, hogy eztán többé el ne eresszék egymás kezét. Élő, lassan ismét föllobbanó olthatatlan kis mécses volt az a köztük kigyult láng a halálsüvítő viharban...

Sokáig úgy érezték, hogy erkölcstelen volt az a pillanat...

És mégis akkor kezdődött Gergely és Juliska szerelme, ott a kis árok mellett...

GEORGES ROUAULT

LE FAUBOURG (olaj)